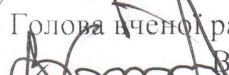

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету,
права, публічного управління та національної безпеки
протокол № 10 від
«27» червня 2022 р.

Голова вченої ради факультету
 В.С. Данкевич

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

галузь знань
спеціальність
освітній ступінь
освітня програма
мова навчання

05 «Соціальні та поведінкові науки»
053 «Психологія»
другий (магістерський)
«Практична психологія»
українська

Житомир – 2022

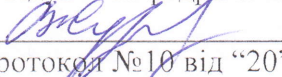
Розробники:

кафедра психології

Журавльова Л.П. – доктор психологічних наук, професор; Гречуха І.А. – доктор філософії, доцент кафедри; Коломієць Т.В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри; Литвинчук А.І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри; Можаровська Т.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри

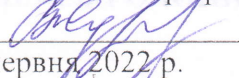
УХВАЛЕНО

завідувач кафедри психології

 Л.П. Журавльова
протокол №10 від «20» червня 2022 р.

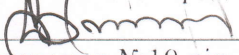
ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія»

 Л.П. Журавльова
«20» червня 2022 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова вченої ради факультету права, публічного управління та національної безпеки

 Данкевич В.Є.
протокол №10 від «27» червня 2022 р.

Вступ

Програма державного комплексного атестаційного екзамену призначається для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» та розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Практична психологія».

У програмі відображено основні вимоги змісту підготовки випускників другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» (ОПП «Практична психологія») факультету права, публічного управління та національної безпеки відповідно до навчального плану підготовки магістрів.

Мета комплексного атестаційного екзамену – перевірка рівня сформованості готовності магістрів до професійної практичної діяльності.

Програма містить тестові, теоретичні та практично-творчі завдання з таких дисциплін: «Методологія та організація наукових досліджень», «Психологічний менеджмент проєктної діяльності», «Основи екстреної психологічної допомоги», «Психологія успіху», «Психологічна фасилітація з основами коучінгу», «Відновлювальні психотехнології у роботі психолога».

На комплексний атестаційний екзамен виносяться система загальних та спеціальних (фахових) компетенцій та програмних результатів навчання, зокрема:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК11. Здатність будувати та розширювати власні комунікаційні мережі.

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та практики.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність самостійно розробляти проєкти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

СК14. Здатність рефлексувати уміння і здібності, які дозволяють досягати життєвого успіху.

Передбачено реалізацію таких програмних результатів навчання:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень у формі наукових звітів різних форм (тез, статей, доповідей, презентацій).

ПР11. Оцінювати здобутки та визначати й аргументувати перспективи власної наукової роботи.

ПР12. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

Вимоги до проведення

Атестаційний екзамен – це форма атестації здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 053 «Психологія», що проводиться з метою перевірки рівня навчальних досягнень випускників відповідно до отриманих ними знань, умінь та інших компетентностей відповідно до стандарту вищої освіти та освітньої програми «Практична психологія».

Атестаційний екзамен проводиться як єдиний комплексний атестаційний екзамен з дисциплін «Методологія та організація наукових досліджень», «Психологічний менеджмент проєктної діяльності», «Основи екстреної психологічної допомоги», «Психологія успіху», «Психологічна фасилітація з основами коучінгу», «Відновлювальні

психотехнології у роботі психолога».

Комплексний атестаційний екзамен складається усно та містить тестові і практично-творчі завдання.

Оцінювання

При проведенні атестаційного екзамену кожен член екзаменаційної комісії (далі - ЕК) оцінює відповідь здобувача з кожного питання. Якість відповідей здобувача на додаткові запитання членів ЕК враховуються при оцінюванні питань екзаменаційного білета.

Оцінювання результатів складання комплексного атестаційного екзамену здійснюється за університетською та 100-бальною шкалою (відповідно до пп. 6.5 п. 6 Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти у Поліському національному університеті):

90 – 100 балів – «відмінно»

75 – 89 балів – «добре»

60 – 74 балів – «задовільно»

менше 60-ти балів – «незадовільно»

Оцінка «відмінно» виставляється здобувачу вищої освіти, який показав під час екзамену різнобічні та глибокі знання матеріалу, успішно виконав практично-творчі завдання, усвідомив взаємозв'язок психологічних дисциплін, їхнє значення для майбутньої практичної професійної діяльності, виявив творчі здібності у розумінні використання програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення та поповнення знань.

Оцінка «добре» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання основного матеріалу, успішно виконав завдання білету, показав достатній рівень знань та здатний до самостійного оновлення та поповнення у ході майбутньої професійної діяльності.

Оцінка «задовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного матеріалу в обсязі необхідному для наступної роботи за професією, допустив окремі похибки у відповідях та виконанні практично-творчого завдання на атестаційному екзамені, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок у майбутній професійній діяльності.

Оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачуваних програмою атестаційного іспиту завдань.

Оцінки з комплексного атестаційного екзамену виставляє кожен член комісії. Після закінчення атестаційного екзамену, на закритому засіданні ЕК, визначається середній бал оцінювання членами ЕК кожного питання екзаменаційного білета. Результати атестаційного екзамену голова ЕК оголошує здобувачам у день складання атестаційного екзамену.

У випадку незгоди здобувача вищої освіти з результатами екзаменаційного екзамену випускник має право подати апеляцію на ім'я ректора Університету. Апеляційна заява подається у день проведення атестаційного екзамену з обов'язковим погодженням з деканом факультету (відповідно до пп. 8.1 п. 8 Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти у Поліському національному університеті).

Критерії оцінювання завдань атестаційного екзамену:

Тестове завдання – максимум 40 балів

Практично-творче завдання – максимум 60 балів

Перелік освітніх компонент, які виносяться на комплексний атестаційний екзамен

- Методологія та організація наукових досліджень
- Психологічний менеджмент проєктної діяльності
- Основи екстреної психологічної допомоги
- Психологія успіху
- Психологічна фасилітація з основами коучінгу
- Відновлювальні психотехнології у роботі психолога

Перелік теоретичних питань до атестаційного екзамену

«Методологія та організація наукових досліджень»

1. Ретроспективний погляд на науку. Поняття і функції науки.
2. Становлення психології як самостійної фундаментальної та прикладної науки.
3. Об'єкт і предмет дослідження психології.
4. Цілі і завдання психології.
5. Основні проблеми психології.
6. Постнекласична картина світу як умова виникнення нової наукової парадигми в психології.
7. Предмет методології.
8. Принципи сучасної психології.
9. Класифікація методів психології
10. Методи пояснювальної психології.
11. Методи описової психології.
12. Методи практичної психології: психологічна консультація; психокорекція; психотерапія; психотренінг.
13. Психологічна консультація як метод практичної психології
14. Психокорекція як метод практичної психології
15. Психотерапія як метод практичної психології
16. Психотренінг як метод практичної психології
17. Етапи науково-психологічного дослідження
18. Форми впровадження результатів наукового дослідження

«Психологічний менеджмент проєктної діяльності»

1. Поняття проєктної діяльності.
2. Міждисциплінарні зв'язки проєктної діяльності.
3. Класифікація проєктів та їх характеристика.
4. Життєвий цикл проєкту.
5. Оточення та учасники проєкту.
6. Принципи проєктної діяльності як форми структурування діяльності організації.
7. Сутність і структура управлінської діяльності менеджера.
8. Методи та стиль керівництва.
9. Соціально-психологічний портрет менеджера.
10. Моделі управління проєктами.
11. Розробка плану управління проєктом.
12. Оцінка ефективності проєкту.
13. Діяльнісні позиції проєктанта.
14. Мисленнєве моделювання проєкта.
15. Сутність фадрайзингу та його правила.
16. Психологія малої соціальної групи.
17. Умови ефективного управління проєктами.
18. Специфіка діяльності керівника проєкта.
19. Організаційні структури реалізації проєкта.
20. Склад проєктної команди та функціональне призначення кожного її учасника.
21. Труднощі професійної успішності проєктної команди.
22. Організаційні особливості спонсорських структур.
23. Запити спонсорських організацій на реалізацію проєктів.
24. Проблемні сфери реалізації проєктів.
25. Проєктний підхід та його роль в діяльності організації.
26. Мотиваційні фактори в змісті проєкту.
27. Ціннісні фактори в проєктивних підходах.
28. Організаційні труднощі при виборі проєктного підходу.

29. Ситуація невизначеності в діяльності проєктанта.
30. Кризові аспекти і діяльності проєктанта.
31. Ціннісне самовизначення проєктанта.
32. Специфіка обрання проєктантом відповідних стратегій (види, норми, методи діяльності) проєктної діяльності (індивідуальної та групової).

«Основи екстреної психологічної допомоги»

1. Поняття психологічної допомоги. Принципи надання психологічної допомоги.
2. Види психологічної допомоги.
3. Вимоги до фахівця, який надає психологічну допомогу.
4. Специфіка практичної психологічної допомоги.
5. Психодинамічний підхід надання психологічної допомоги.
6. Гуманістичний підхід надання психологічної допомоги.
7. Гештальт-терапія при наданні психологічної допомоги.
8. Позитивна психотерапія при роботі з травмою.
9. Когнітивний напрям надання психологічної допомоги.
10. Вчення про стрес: сутність, види, ступені вираження та стадії розвитку.
11. Суб'єктивні та об'єктивні причини виникнення стресу.
12. Поняття про травму. Травматичний стрес.
13. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).
14. Психотерапія ПТСР: метод пролонгованої експозиції та травмофокусована когнітивно-поведінкова психотерапія.
15. Поняття екстремальної та кризової ситуацій.
16. Особливості психічного реагування на екстремальні події. Екстремальний стан.
17. Принципи надання психологічної допомоги постраждалим від екстремальної ситуації.
18. Програма кризової допомоги. Схема втручання при кризі.
19. Індивідуальна та групова психологічна допомога в екстремальній та кризовій ситуації.
20. Поняття травми у психології. Види психологічних травм.
21. Поняття горя у психології. Види горя.
22. Періоди горювання.
23. Психологічна допомога при переживанні горя.
24. Психологічний дебрифінг.
25. Поняття про екстрену психологічну допомогу.
26. Етапи екстреної психологічної допомоги.
27. Екстрена психологічна допомога при гострих стресових станах:
  - a. Марення та галюцинації
  - b. Апатійні стани. Агресія.
  - c. Ступор. Рухове збудження.
  - d. Плач. Істерика.
  - e. Нервові тремтіння. Страх.
28. Позитивні та негативні способи подолання стресового стану.
29. Поняття про копінг та копінг стратегії.
30. Ресурсний підхід у подоланні стресових ситуацій.
31. Внутрішні ресурси.
32. Психологічні способи управління стресом.
33. Можливості стресу.
34. Стресогенність та управління стресом.
35. Управління психічними станами та відновлення. Самовідновлення. Підвищення стресостійкості.
36. Технології корекції власного стану.
37. Негативні спогади та їх значення у поведінці людини.
38. Психотехнології самовідновлення.

«Психологія успіху»

1. Категорія успіху як предмет наукового дослідження
2. Життєві сфери досягнення успіху.
3. Характеристики успішних та відомих людей
4. Підходи до визначення поняття «успіх»
5. Умови досягнення життєвого успіху
6. Умови досягнення життєвого успіху:
  - a. Цілепокладання
  - b. Позитивне світосприймання та мислення
  - c. Об'єктивність (самопізнання та рефлексія)
  - d. Впевненість у собі
  - e. Толерантність до невизначеності, сміливість та ризик
  - f. Любов до людей
  - g. Творчість
7. Успіх в міжособистісній взаємодії: соціальна перцепція.
8. Успіх в міжособистісній взаємодії: стратегії міжособистісної взаємодії.
9. Успіх в міжособистісній взаємодії: тактика міжособистісної взаємодії.
10. Інструменти рапорту в міжособистісній взаємодії.
11. Конфлікт: типи конфліктів та продуктивні шляхи їх розв'язання;
12. Профілактика конфліктів в міжособистісній взаємодії.
13. Психологія лідерства
14. Психологія групової взаємодії.
15. Метанавички soft skills: психологія емпатії
16. Метанавички soft skills: психологія асертивності
17. Метанавички soft skills: психологія толерантності
18. Метанавички soft skills: емоційний інтелект
19. Психологія цілепокладання
20. Сміслова сфера успішної особистості
21. Потребова сфера успішної особистості
22. Система цінностей успішної людини
23. Успіх та самореалізація особистості.
24. Особиста ефективність в тайм-менеджменті
25. Техніки підвищення особистої ефективності
26. Технології емоційно-вольової саморегуляції

«Психологічна фасилітація з основами коучингу»

1. Поняття фасилітації в психології. Її відмінність від інших видів психологічної допомоги.
2. Причини виникнення ефекту аудиторії
3. Правила фасилітації
4. Визначення фасилітатора, його обов'язки і якості.
5. Види фасилітації: Соціальна. Психологічна. Екофасилітація. Спортивна. Педагогічна.
6. Фасилітація в різних видах діяльності
7. Групова динаміка: етапи фасилітації
8. Техніки та методи фасилітації
9. Типи проблемної поведінки й робота з ними
10. Поняття коучингу в психології. Історія розвитку та відмінність від інших видів психологічної допомоги.
11. Принципи коучингу
12. Моделі коучингу
13. Напрямки роботи в коучингу (За сферами, за якістю продукту)
14. Техніки коучингу

15. Коучинг як інструмент самовизначення суб'єкта бізнесу
16. Коучинг з емпатією
17. Завдання коуч-фасилітатора.
18. Діагностика особистості, виявлення прихованих здібностей.
19. Взаємини з клієнтом в коуч-сесії.
20. Інструменти корекції та розвитку в рамках фасилітативного коучингу.
21. Делегування повноважень у роботі коуч-фасилітатора з командою.
22. Управління змінами у роботі коуч-фасилітатора з командою.
23. Формування ставлення до споживачів/клієнтів у роботі коуч-фасилітатора з командою
24. Прогнозування та цілепокладання в рамках фасилітативного коучингу
25. Основні уміння керівника, які необхідні для розвитку партнерства
26. Створення оптимального стилю керівництва.
27. Ситуаційне лідерство при роботі з командою
28. Організаційне лідерство
29. Лідер-фасилітатор в рамках фасилітативного коучингу.

«Відновлювальні психотехнології у роботі психолога»

1. Психологічна травма та її вплив на якість життя особистості
2. Можливості відновлення психологічного здоров'я особистості
3. Психологічна відновлюваність та посттравматичне зростання
4. Процес відновлення психічного здоров'я особистості в практиці класичних напрямів психології (психоаналітична теорія, когнітивно-поведінкова терапія, позитивістські теорії)
5. Специфічні теорії психологічного відновлення (салютогенний підхід, травмафокусована терапія, теорія посттравматичного зростання, резилієнс-підхід)
6. Технологія подолання недостатньої мотивації щодо власного життя.
7. Технологія пошуку ефективних мотиваторів
8. Технологія активізації сліпих зон уваги
9. Технології проектування майбутнього за допомогою життєвих виборів
10. Технологія вироблення нового ставлення до травми як до ресурсу
11. Технологія покращення середовища життєдіяльності
12. Технологія апробацій проектів майбутнього за допомогою життєвих завдань
13. Технологія реалізації завдань за допомогою оптимізації практикування
14. Технологія інтеграції травматичного досвіду.
15. Соціально-психологічні технології відновлення життєвої неперервності
16. Використання технік екотерапії у відновлювальному процесі
17. Арт-терапевтичні техніки відновлювальної роботи
18. Тілесно-орієнтовані техніки відновлення. Застосування методу EMDR у процесі відновлення
19. Наративні техніки відновлювальної роботи.
20. Робота з символами у відновлювальній практиці. Символдрама. Практики психосинтезу.
21. Травмафокусовані відновлювальні психотехніки. Метод пролонгованої експозиції.
22. Іноземний досвід організації психологічного відновлення
23. Використання плейбек-театру у відновлювальній роботі психолога
24. Особливості організації відновлювальної роботи з дітьми
25. Психологічне відновлення жертв насилля
26. Психологічне відновлення після втрати
27. Психологічне відновлення цивільних, які постраждали внаслідок військових дій
28. Відновлювальна робота з ВПО
29. Психологічна декомпресія військовослужбовців
30. Відновлювальна робота з ветеранами війни
31. Особливості індивідуальної відновлювальної роботи психолога
32. Специфіка організації групової відновлювальної роботи.

33. Дистанційні методи організації відновлювальної роботи
34. Вікові особливості відновлювальної роботи.
35. Формування навичок психологічного відновлення
36. Технології відновлення соціально-психологічних ресурсів життєздатності особистості
37. Експрес-техніки самовідновлення психолога
38. Алгоритм розробки програм психологічного відновлення

Зразок тестових завдань до атестаційного екзамену

1. *Чітко окреслене коло питань (чому? яким чином? за яких умов?...), яке охоплює основну ідею та загальне спрямування дослідження:*
  - а) методологія;
  - б) наукова проблема;
  - в) гіпотеза;
  - г) експеримент.
2. *Життєвий успіх – це...*
  - а) кар'єрне зростання;
  - б) творчий процес досягнення життєвої цілі;
  - в) щасливе сімейне життя;
  - г) високий матеріальний добробут.
3. *Для вирішення бізнес задач за допомогою організації мозкових штурмів, створення креативних ідей, довготермінових стратегій тощо найбільш ефективним є...*
  - а) коучинг;
  - б) фасилітація;
  - в) психотерапія;
  - г) консультування.
4. *Критерієм відновлення психічного здоров'я є:*
  - а) відновлення віри в себе;
  - б) посилення потребово-мотиваційних та ціннісно-сміслових ресурсів особистості;
  - в) здатність налагоджувати і підтримувати продуктивні, теплі, щирі стосунки з оточенням;
  - г) усі відповіді правильні
5. *До проектних дій належать:*
  - а) управлінські дії, спрямовані на виконання проєкту
  - б) дії, необхідні для створення продукту проєкту
  - в) жодна з відповідей не правильна
  - г) правильні відповіді А і Б
6. *За критерієм швидкості поширення надзвичайні ситуації бувають:*
  - а) раптові, швидко, повільно та помірно поширювані;
  - б) територіальні, місцеві, регіональні, локальні;
  - в) техногенні, екологічно-біологічні природні, соціальні;
  - г) конфліктні, неконфліктні.

Зразок практично-творчих завдань до атестаційного екзамену

- ✓ Наведіть приклад 2-3 технік (з різних підходів) до технології активізації сліпих зон уваги. Обґрунтуйте їх доречність.
- ✓ До Вас звернувся менеджер проєкту, що спрямований на організацію прихистку для безпритульних тварин, з проханням укомплектувати проєктну команду. На які критерії Ви будете орієнтуватися при відборі кандидатів? Запропонуйте орієнтовний перелік вимог до кандидата.
- ✓ На основі побутової проблеми “Чи є в конфлікті щось позитивне?” сформулюйте наукову проблему, яка зможе призвести до цікавого наукового дослідження. Запропонуйте структуру цього психологічного дослідження, зверніть увагу на такі

моменти:

- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета дослідження;
- гіпотеза дослідження;
- можливі методи дослідження;
- процедура дослідження.

✓ Практичного психолога університету куратор випускного курсу бакалаврів запросив провести круглий стіл зі студентами його групи на тему: «Як ставити та досягати життєвих цілей?». Складіть план-проспект цієї зустрічі.

✓ До психолога на підприємстві звернувся керівник структурного підрозділу з проханням налагодити міжособистісну взаємодію в підрозділі. Керівник розповів, що в підрозділі був гарний психологічний клімат. Проте, все змінилося після появи нового співробітника (гарного професіонала). Розпочалися конфлікти між ним та іншими членами колективу.

1. Яку методика доцільно використати для діагностики особливостей міжособистісної взаємодії новачка з членами колективу?

2. Що порадити керівнику підрозділу?

✓ Наведіть приклад та продемонструйте 2-3 техніки для стабілізації емоційного стану та зниження рівня стресогенної ситуації (для групової роботи). Обґрунтуйте їх доречність.

Перелік основної та додаткової літератури до атестаційного екзамену

«Методологія та організація наукових досліджень»

Основна:

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень. К. : АБУ, 2002. 480 с.
2. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
3. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Х.: ХНАУ, 2017. 272 с.
5. Журавльова Л. П. Діагностика емпатії та її форм у підлітковому та юнацькому віці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*: збірник. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 31(55). С. 154-161.
6. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2007. 328 с.
7. Кожухова Т.В. Основи психолого-педагогічного дослідження. Х.: Вид-во МфаУ «Золоті сторінки», 2002. 240 с.
8. Корягін М.В. Основи наукових досліджень. К. : Алерта, 2014. 622 с.
9. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
10. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. К.: НДП, 1990.
11. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
12. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів. За ред. А.Є. Конверського. К.: Центр навч. л-ри, 2010. 352 с.
13. Палеха Ю.І. Основи науково-дослідної роботи : навч. посібник. К. : Вид-во «Ліра-К», 2013. 336 с.
14. Панок В.Г. До питання про методологічні основи практичної психології. *Актуальні проблеми психології*: Наук. зап. Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. За ред. С.Д.

Максименка. К.: Нора-Друк, 2001. Вип.21. С. 215-225.

15. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (досвід особистісно-центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навч.-метод. посіб. К.: Ніка-Центр, 2003. 204 с.

16. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2016. 151 с.

17. Zhuravlova, L. & Chebykin, O. 2021. The Development of Empathy: Phenomenology, Structure and Human Nature. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 276. <https://www.routledge.com/The-Development-of-Empathy-Phenomenology-Structure-and-Human-Nature/Zhuravlova-Chebykin/p/book/9780367702731>

Додаткова:

1. Войтко В.И. Актуальные проблемы психологической науки. К., 1982. 48 с.

2. Галицька Е. В. Застосування статистичних методів у дослідженні психолого-педагогічних аспектів діяльності студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 32. С. 521525. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_32_72

3. Гласе Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. М.: Наука, 1976.

4. Гречуха І. А. Емпатія як умова літературної творчості. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VIII (90), Issue: 222, 2020 Feb., P. 52-57. <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2020-222VIII90-12>

5. Гречуха І. А. Психологічні особливості розвитку емпатії учасників шкільних літературних студій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: зб. наук. праць / за наук. редакцією І. С. Булах*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Вип. 8 (53). С. 39-48. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2019.8\(53\).04](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2019.8(53).04)

6. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень: навч. посібник. К. : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.

7. Журавльова Л. П. Онтогенетична динаміка емоційних механізмів емпатії. *Наука і освіта*, 2009. №9. С. 30-33.

8. Журавльова Л. П., Гречуха І. А. Дослідження особливостей розвитку емпатії в літературно обдарованих старшокласників. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VI (73), Issue: 175, 2018 Sept., P. 64-69. <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-175V173-15>

9. Журавльова Л. П., Виговський С. Є. Трансфінітна емпатія. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Педагогіка і психологія. 2008. №16. С. 30-35.

10. Зинченко В.П., Смирнов С.Д. Методологические вопросы психологии. М.: Изд-во МГУ, 1983. 164 с.

11. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. М.: Наука, 1984. 444 с.

12. Максименко Ю.Б., Матвеев Г.П. Основы теории вероятности математической статистики для психологов. Донецк: Юго-восток, 2001. 122с.

13. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана : колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.

14. Пономарев Я.А. Методологическое введение в психологию. М.: Наука, 1983. 205 с.

15. Татенко В.А. Психология в субъективном измерении. К.: Просвита, 1996. 404 с.

16. Чмиленко Ф.О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Д.: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

17. Чупріна Н.В. Методологія сучасних наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. К. : КНУТД, 2009. 246 с.

«Психологічний менеджмент проєктної діяльності»

Основна:

1. Морозов В. В. Формування, управління та розвиток команди проекту (поведінкової компетенції): навч. посібн. / В. В. Морозов, А. М. Чередніченко, Т. І. Шпільова; за ред. В. В. Морозова; Ун-т економіки та права «КРОК». – К.: Таксон, 2009. – 464 с.
2. Бронштейн, Марти. Управление командами для «чайников»: Пер. с англ. – М: Издательский дом "Вильямс", 2006. – 320 с.
3. Карамушка, Л. М. (2003). Психологія управління: Навчальний посібник.
4. Керівництво з питань проектного менеджменту: Довідник / Українська асоціація управління проектами. – К., 1999.–198 с.
5. Лозниця В.С. Психологія менеджменту. К.: ЕксОб, 2000. – 512с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Основи психології управління: Монографія. – Івано-Франківськ: „Плай”, 2002. – 426 с.
7. Управління проектами: теорія та практика виконання проектних дій: навч. посібник / Т. Г. Фесенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 181 с.

Додаткова:

1. Данченко, О. Б., Поскрипко, Ю. А., Бедрій, Д. І., & Семко, І. Б. (2020). Просторова 5D-модель психології управління проектами. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами, (1), 11-23.
2. Коломінський, Н. Л. (2000). Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): монографія. К.: МАУП, 286, 106.
3. Медвецька, К. (2016). *Психологічний менеджмент: сутність, особливості застосування на підприємстві* (Doctoral dissertation, ВНТУ).
4. Молоканова, В., & Гордєєва, І. (2021). СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ. *Управління розвитком складних систем*, (45), 43-49.
5. Поскрипко, Ю., Рибалко, І., Семко, І., & Поскрипко, М. ЦИКЛ УПРАВЛІННЯ ПОМИЛКАМИ (ERROR MANAGEMENT) У ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ.
6. Сова, О. Ю., & Лукашенко, В. В. (2020). УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КОМАНДИ. *Економічний простір*, (154), 120-124.

«Основи екстреної психологічної допомоги»

1. Бондаренко О.Ф. *Психологічна допомога особистості*. Харків: Фоліо, 1996. 237 с.
2. Васківська С.В. *Основи психологічного консультування*: Навчальний посібник. К.: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
3. Грабовська С., Єсип М. Проблема копінгу в сучасних психологічних дослідженнях. *Соціогуманітарні проблеми людини*. №4, 2010. С. 188-199.
4. Дмитренко А.К., Чуйко Г.В. *Основи гуманістичної психології*: Навчально-методичний посібник. Чернівці: Прут, 2002. 268 с.
5. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. *Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах* : навч. посіб. К. : Ніка-Центр, 2006. 580 с.
6. Луппо С. Стратегії подолання психічної травми. *Соціальна психологія*, № 5. 2004. С.25-35 .
7. Максименко С. Д., Прокоф'єва О. О., Царькова О. В., Цехмістер Я. В., Кочкурова О. В. *Практикум із групової психокорекції*: підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 752 с.
8. Михальська С. А., Михальський А. В. Особливості організації та надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок екстремальних ситуацій. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Вип. 5. С. 340-349.
9. Перша психологічна допомога: посібник для працівників на місцях. Київ: Унів. видво ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с.
10. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Т. М. Титаренко. К.: Агропромвидав України,

1998.

11. Психологія особистості: словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. К.: Рута, 2001. 320 с.
12. Скрипник Н.І. *Практикум з групової психокорекції: навчально-методичний посібник*. Умань: ПП Жовтий О.О., 2016. 100 с.
13. Титаренко Т. *Життєві кризи: технології консультування: в 2 частинах*. К.: Главник, 2007. Ч. 1. 144 с.; Ч. 2. 176 с. (Серія «Психол. інструментарій»).
14. Яценко Т.С. *Психологічні основи групової психокорекції: навч. Посібник*. К.: Либідь, 1996. 264 с.
15. Endler N., Parker J. Assessment of Multidimensional Coping Task, Emotion and avoidance Strategies // *Psychological Assessment*, 1994. Vol. 6. P. 50–60.
16. Lazarus R., Folkman S. *Stress, Appraisal and Coping*. New York: Springer, 1984.
17. Pearlin L., Schooler C. The Structure of Coping // *The Journal of Health and Social Behavior*, 1999. Vol. 19. № 1. P. 2–21.
18. Rodrigue J., Jackson S., Perri M. Medical coping models questionnaire: Factor structure for adult transplant candidates // *International Journal of Behavioral Medicine*, 2000. Vol. 7 (2). P. 89–11.
19. Terelak J. *Człowiek i stres: koncepcje, źródła, reakcje, radzenie sobie, modyfikatory*. Bydgoszcz-Warszawa: Branta, 2008.

«Психологія успіху»

Основна:

1. Боровинська І.Є. До психологічного розуміння понять «успіх», «успішність», «життєвий успіх», «життєва успішність». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. Випуск 3. Том 2. 2017, с.143*
2. Журавльова Л. П., Данковцева Є.В. Особистісні чинники успішної професійної діяльності. *Наука і освіта*, 2006. №5-6. С. 32-34.
3. Журавльова Л. П. Емпатія в системі особистісних чинників успішної управлінської діяльності. *Актуальні проблеми психології*, 2008. Т. I: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 20. С. 92 – 95.
4. Журавльова Л. П. Емпатія та особистісне зростання в акмеогенезі. *Наука і освіта*. 2014. № 5. С. 134-140. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_5_26
5. Журавльова Л. П. Шпак М. М. Емпатія як психологічний механізм розвитку міжособистісного емоційного інтелекту. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(25), Issue: 49, 2015. – С.85 – 89.
6. http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/ped_psy_iii25_49.pdf
7. Журавльова Л. П., Лучків В.З. Дослідження асертивних стратегій поведінки в умовах рекреації *Наука і освіта*. Одеса: Півд. нац. пед. ун-ту ім. КД.Ушинського, 2016. №9. С.59 – 64. <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/23286>
8. Ільїна Ю.М. Психологічна модель успішності в кризові періоди суспільства. *Актуальні проблеми психології*. Т.8. Психологічна теорія і технологія навчання. – 2010. Вип.7.
9. Ільїна Ю.М. Науковий огляд проблематики успіху та успішності. <http://newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2009/11.htm>
10. Романовський О.Г., Михайличенко В.Є. *Філософія досягнення успіху*. Харків: НТУ «ХПІ», 2003. 696 с.
11. Энкельманн Николаус Б. Харизма. Личностные качества как средство достижения успеха в профессиональной и личной жизни: Пер. с нем. – М.: АО «Интерксперт», 2000.
12. *Успішність особистості: потенціал та обмеження: тези доповідей міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 18 березня 2010 р.) / за ред. М. Л.Смульсон. М. Л. Зінченко. К., 2010. 268 с.*
13. Zhuravlova, L., Bedny, I., Luchkiv, V., Pomytkina, L., Grechukha, I., Muzhanova, N. (2022). Assertiveness in the System of Behavioral Strategies of the Modern Youth. In: Hasan Ayaz (eds) *Neuroergonomics and Cognitive Engineering*. AHFE (2022) International Conference. AHFE Open Access, vol 42. AHFE International, USA. <http://doi.org/10.54941/ahfe1001816>

Додаткова:

1. Аргайл, М. Психология счастья. 2-е изд. СПб.: Питер, 2003.
2. Бендлер, Ричард, Гриндер, Джон. Рефрейминг: ориентация личности с помощью речевых стратегий http://www.koob.ru/grinder_bendler/reframing
3. Гейтс, Билл. Дорога в будущее. <https://avidreaders.ru/download/doroga-v-budushee.html?f=pdf>
4. Журавльова Л. П., Кравець І.С. Психологічні особливості часової перспективи сучасного юнацтва в процесі особистісного самовизначення. Психологія: Зб. наукових праць НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. Вип. 20. С. 112 – 120.
5. Журавльова Л. П. Басманова Н.І. Развитие компетенцій майбутніх психологів. *Наука і освіта*. 2014. № 5. С. 7-12. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_5_3
6. Кийосаки Р.Т., Лектер Ш.Л. Богатый папа, бедный папа. Попурри. 2011
7. 100 видатних особистостей в історії України (Короткі розповіді про людей, які визначили хід історії країни з часів Київської Русі і до наших днів) <http://nv.ua/ukr/project/istoria-100-vydayushchikhsya-l.html>
8. Ландрам, Джим (Gene N. Landrum). «13 мужчин, которые изменили мир» http://marsexxx.com/ycnex/landram-13_mujchin.htm
9. Ландрам Джим (Gene N. Landrum). «14 гениев, которые ломали правила» http://marsexxx.com/ycnex/landram-14_geniev.htm
10. Ландрам Джим (Gene N. Landrum). «13 женщин, которые изменили мир» http://marsexxx.com/ycnex/landram-13_zhenshin.htm
11. Трейси Б. 21 секрет успеха миллионеров/ Пер. с англ. К. Смирнова; Худ. оформ. фирма “Колибри”, 2001. <http://www.koob.ru/tracy/21sekret>
12. Zhuravlova L. P. & Luchksv V. Z. Age features of gender difference of the empathy determination of assertiveness in adolescence. *Current issues and problems of social sciences*. Kielce, 2016. – P.179- 180. <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/21853>

«Психологічна фасилітація з основами коучінгу»

Основна:

1. Брич, В. [Методологічні засади розвитку коучінгу в Україні](#) [Архівовано 23 грудня 2018 у [Wayback Machine](#).] /В. Брич, М. Нагара //Україна: аспекти праці. 2009. № 6. С. 18-23
2. Вітмор Джон. *Ефективний коучинг: принципи і практика*, 5-те видання. Київ: КМ-БУКС, 2019. 336 с.
3. Журавльова Л. П. Емпатія в системі особистісних чинників успішної управлінської діяльності. *Актуальні проблеми психології*, 2008. Т. І: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 20. С. 92 – 95.
4. Журавльова Л. П. Емпатія та особистісне зростання в акмеогенезі. *Наука і освіта*. 2014. № 5. С. 134-140. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_5_26
5. Лушин П. В. *Личностные изменения как процесс: теория и практика* — Одесса.: Аспект, 2005. 334 с.
6. Пепе Н. *Руководство по фасилитирующему лидерству*: IMPERGroup, 2019. 228 с.

Додаткова:

1. Бала Р.Д. Економічне оцінювання та розвиток коучінгу на промислових підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04. «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Р.Д. Бала – Львів 2013 – 26 с.
2. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2007. 328 с.
3. Журавльова Л. П. Шпак М. М. Емпатія як психологічний механізм розвитку міжособистісного емоційного інтелекту. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy*

and Psychology, III(25), Issue: 49, 2015. С.85 – 89.

http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/ped_psy_iii25_49.pdf

4. Коучинг що це? *Socio-Economic Problems and the State*, Vol. 14, No. 1, 2016.

<http://stattja.pp.ua/index.php?newsid=21901>

Мелвін Л. Сміт, Річард Е. Бояціс, Еллен Б. ван Оостен. Як мотивувати інших через коучинг з емпатією. *Leadership Excellence*

5. Свиркова Е.Б. Коучинг: модная игрушка или рабочий инструмент? [Електронний ресурс]. <http://www.axima-consult.ru/stati-1-34.html>

6. Пупар Жан-Филипп. *Стать фасилитатором: Мир книг*, 2019. 200 с.

7. Хейвенс Р. *Мудрость Милтона Эриксона/Пер. с англ. А.С. Ригина*. М.: “Класс”, 1999. 400 с.

8. Zhuravlova, L. & Chebykin, O. 2021. *The Development of Empathy: Phenomenology, Structure and Human Nature*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 276. <https://doi.org/10.4324/9781003145370>

«Відновлювальні психотехнології у роботі психолога»

Основна:

1. Климчук В. О. *Психологія посттравматичного зростання: монографія* / В. О. Климчук ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. – 125 с.

2. Кокур О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. *Психологічна робота з військовослужбовцями - учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник*. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. – 282 с.

3. *Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості* : монографія / [за ред. : С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 540 с.

4. *Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій* : практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. – 220 с.

5. Титаренко Т. М. (2019). Технології відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни: комплексний підхід. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*, (43 (46)), 54-62.

6. Титаренко Т. М. *Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації* : монографія / Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. – 160 с.

7. Титаренко Т. М. Критерії відновлення психологічного здоров'я в умовах довготривалої травматизації / Т. М. Титаренко // *Український психологічний журнал*. – 2017. – № 1 (3). – С. 140–150. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/707433/>

Додаткова:

1. Вознесенська О. Л. Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості // Вознесенська О. Л. / *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : [Зб. наук. праць] / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка. – № 3 (29). – С. 40-47.

2. Володарська, Н. Д. (2022). Гештальт-технології у відновленні психологічного здоров'я особистості. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, (1), 68-73.

3. Володарська, Н. Д. (2019). Технології відновлення психологічного благополуччя у вимушених переселенців.

4. Гопкало, Ю. (2020). Застосування тілесно орієнтованої психотерапії як одного з методів у роботі з дітьми та сім'ями, що пережили травмуючі події. Психологія та соціальна робота, (1 (51)), 54-68.
5. Колток, Л., & Чапля, М. (2015). Технології природотерапії як засоби корекції здоров'я молодших школярів. Актуальні питання гуманітарних наук, (11), 266-271.
6. Корольчук, М. С. (2013). Психологічні заходи з відновлення працездатності фахівців ризиконебезпечних професій. Проблеми екстремальної та кризової психології, (14 (1)), 161-170.
7. Кравченко, О. О. (2020). Природотерапія як інноваційна технологія реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного туризму.
8. Нативні психотехнології. / Чепелева Н.В, Смульсон М.Л., Шиловська О.М., Гуцол С.Ю.; за заг. ред. Чепелевої Н.В— К.: Главник, 2007. — С.144. (Серія «Психол. інструментарій»).
9. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. К563 Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
10. Савінов В. В. Відновлювальні ефекти плейбек-театру у роботі з людьми, що переживають наслідки травматичних подій / Савінов В.В. // Психологічна допомога особистості в складних обставинах життєдіяльності : зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. семінару "Психологічна допомога особистості в складних обставинах життєдіяльності", 18 травня 2018 р., м. Чернівці / ред. кол. : Т. М. Титаренко (гол. ред.) та ін. – Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. – 154 с. – С. 140–143. – Режим доступу: <https://www.academia.edu/37070402/>
11. Савінов В. В. Важкі історії в плейбек-театрі: ресурс теперішнього для прийняття минулого / Савінов Володимир // Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну : матер. XV міжнар. міждисциплін. наук.-практ. конф. (Львів, 16–18 лютого 2018 р.) / за наук. ред. А. П. Чуприкова, Л. А. Найдюнової, О. Л. Вознесенської, О. М. Скар. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 196 с. – С. 171–173.
12. Титаренко, Т. (2019). Посттравматичне життєтворення особистості: методи діагностики і відновлення. Психологія особистості, 10(1), 186-192.
13. Христюк, О. (2019). Техніки відновлення на етапі психологічної реабілітації учасників бойових дій. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: психологічні науки, 14(3), 317-329.
14. Skills for psychological recovery. Field operations guide https://www.ptsd.va.gov/professional/treat/type/SPR/SPR_Manual.pdf
15. Эффективная терапия посттравматического стрессового расстройства / Под ред. Эдны Фоа, Теренса М. Кина, Мэтью Фридмана. – М.: «Когито Центр», 2005. – 467 с. (Клиническая психология)
16. Фоа, Э., Хембри, Э., Раух, Ш., Оласов-Ротбаум, Б. Пролонгированная экспозиция в терапии ПТСР: переработка травматического опыта. Руководство для терапевта., 2-е изд.: перевод с англ. – СПб:»Диалектика», 2020 – 240с.